

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
**Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi**

**Avrupa Hareketi 2002 Deneyimi
Cengiz Aktar**

**Savunuculuk ve Politikaları Etkileme
Konferans Yazıları no 4, 2005**

Yayına Hazırlayanlar: İsmail Ekinci, Yiğit Aksakođlu

Cengiz Aktar: Avrupa Hareketi artık olmayan bir savunuculuk çalışması. Yani Avrupa Hareketi 2002 artık yok. Zaten ilelebet var olsun diye kurulmuş bir yapı da değildi, ad-hoc bir yapıydı. Amacı; hakikaten yerlerde sürünen Türkiye'nin AB adaylığını, 2002 yılının başında süründüğü yerden kaldırmak; ve – yıl sonundaki temel amacını anlatmaya çalışıyorum- Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'nde müzakerelerin başlatılmasını garantiye almak üzere hükümete, kanun koyucuya, baskı yapmaktı. Amacına ulaştı mı? Bir anlamda ulaştı tabii. Kimsenin aklının ucundan geçmeyecek yasalar çıktı ve o yasaları, en hafif deyimle, statükocu diye tabir edeceğimiz bir hükümet çıkardı. İçinde MHP'nin ve DSP'nin bulunduğu son derece tutucu, devlete yakın, Avrupa'ya karşı iki partinin bulunduğu hükümet çıkardı, ki bu az buz bir şey değil. Avrupalılardan sonuç elde edildi mi? İstedığımız sonuç tabii ki o değildi, müzakerelerin başlamasıydı. Ama bu Avrupa genişleme pratikleri açısından olmayacak bir şey değildi. Burada sorumluluk biraz Avrupa tarafındaydı. 12-13 Aralık 2002'de müzakereleri başlatmama kararı, 2004 sonuna erteleme kararı AB'nin, özellikle Fransızlarla Almanların, kararıydı. Bu çok tartışılır ama genişleme pratikleri açısından Türkiye'nin 2002'de yaptığı, hükümetin 2002 yılında çıkardığı 3 paket, Türkiye'nin müzakerelere başlaması için, tekrar ediyorum genişleme pratikleri açısından, yeterliydi. Olmadı, o ayrı.

Şimdi meselenin özüne gelince, yani nasıl başladı, nedir Avrupa Hareketi 2002? Bir yıllık çılgın bir süreçti bu. Hakikaten çok heyecan verici, dolu dolu bir süreç yaşadık. Başında bir belge kaleme aldım. Bunu hemen bir iki dostumla paylaştım. Ali Bayramoğlu, Mehmet Altan, Cengiz Çandar, Erol Katırcıoğlu vb. 1999 Helsinki kararı sonrasında adaylık sürecinin, son derece kötü gittiği, eğer bu şekilde giderse 2002 sonunda çok kötü bir yere gideceğimizi görmek gerektiği ve buna bir tepki geliştirmek gerektiğinden yola çıkıldı. Bunun, mümkün olduğu kadar hiçbir siyasi bağlantısı olmaması, hatta bir yönetici ekibi dahi olmaması belki bu bir yıllık harekete güç kazandırdı. Hakikaten bir başkan bile yoktu bunun. Ben işin başında olmama rağmen kendimi başkan olarak görmedim. O dönemi hatırlatmaya gerek var mı bilmiyorum, ama hakikaten hükümette hiçbir hayatiyet yoktu. Hiçbir adım atılmıyordu. Bilakis bir takım işler kerhen yapılıyordu ve üçlü koalisyondaki ANAP kanadı her şeye rağmen bir şeyler yapmaya çalışırken, “junior partner” olduğundan, diğer iki parti tarafından engelleniyordu. Sonuç itibari ile bu ANAP'ın işine yaramadı mı? Yaradı tabii. ANAP bizden gelen desteği; bu çok renkli siyasi, çok farklı siyasi şahsiyetlerden

gelen ve onların da ötesinden 40 bin imzacıdan gelen -ki hakikaten az buz değil- tüm Türkiye'den gelen bu desteği diğer partnerlerine karşı kullandı. Ne şekilde kullandığını biz içinden biliyoruz.

21 Ocak sonrasında tamamen gönüllülük temelinde; günlük siyasetle, AB ile birebir ilişkide bulunmayan üç isim bu işin taşeronluğunu yaptı. Hakikaten gönüllülük bazında, özveri temelinde. Bir iş kadını, elindeki bütün imkanları kullandırdı. Öbürü çok insan tanıyan birisi. Bunlar özellikle Türkiye'deki aydınlardan, tanınmış şahsiyetlerden, Avrupa Hareketi'nin bir sayfalık bildirisi için birebir imza istediler. Hem işin içinde olanların, yani çalışanların, hem imzalayanların, belli bir siyasi görüşü paylaştıklarını söylemek mümkün değildi. Herhalde burada tek ortak payda amaç doğrultusunda çalışmaktı. Hükümeti reform yapmaya, paketleri çıkarmaya zorlamaktı. İmzacıların içinde nerede ise su ve ateş kadar birbirine yakın insanlar vardı. O yüzden ortak payda AB yolu idi, AB'nin yolunu açmaktı, hükümeti ve milletvekillerini bu yasaları çıkarmaya zorlamaktı.

İşte düğmeye bastığımız 21 Ocak sonrasında, üç ay gibi nispeten kısa bir zaman içerisinde, bu imzalar toplandı. 1000'e yakın şahsiyet vardır bu imzalar içerisinde. Türkiye'nin her tarafından; ziraatçısından, balıkçısına, sendikasına kadar... Siyaseten sağda duran insanlar, daha çok da solda duran insanlardan bir potpori... Tabii internette bir site açıldı. Az önce bahsettiğim 3 kişiden biri sitenin moderatörlüğünü yaptı. Tabii o arada dünya kadar hakaret gelmeye de başladı.

Bu şahsiyetlerin dışında, halktan gelen imzaları şu şekilde topluyorduk; hem imzayı atıyor, hem de konu ile ilgili, AB ile ilgili, hükümetle ilgili düşüncelerini yazıyordu. Bunun arşivi bu işte çalışan, internet moderatörlüğünü yapan arkadaşıta halen duruyor. İlginç bir belgedir tabii. Günün birinde ilgilenir belki birisi. Türk halkının AB ile ilgili ne düşündüğünü yansıtan yararlı bir sosyolojik belge olarak, bu konu ile ilgilenecek birisini bekliyor.

Bu 3 ay zarfında 1000'e yakın aydın, şahsiyet artı 40 bin imza, ilaveten 200'ün üzerinde STK bu metne evet dediler, desteklediler. Biz 9 Mayıs 2002'de, Avrupa gününde, gazetelere ilan verdik. Tabii bu sadece gönüllülük bazında insanların özverisiyle yapılan bir iş değil. Çoğu gazete bildiriye karşılıksız bastı. Oradan da böyle

bir dolaylı destek aldık. Şimdi hatırlamıyorum ama galiba Açık Toplum'dan da bir nebze fon gelmişti. Onu yanılmıyorsam büyük gazetelerde kullandık. Şimdi tam olarak hatırlamıyorum, para verdik mi? Ama verdiyse dahi çok cüzi bir miktardı. Yani söyleyeceğim; bütün bu girişim, hem girişimin etrafında toplananlar, hem girişimi bir fiil götürenler, hem girişime farklı biçimlerde destek verenler, hep gönüllü katkılarla oldu. Ne bileyim bir sticker basıldı bedava bastı adam. Kimin bastığını dahi unuttum. Dünya kadar el ilanı bedava basıldı. Bandrolleri Pınar Türenç bedava bastırdı, Beşiktaş'a sağa sola astık. Belediyenin otobüs duraklarını kullandık, onların da hepsi bedava yapıldı. Biliyorsunuz 12-13 Aralık 2002'ye bir geri sayım düşünülürdü. Bu saati TBMM'nin önündeki bulvara diktik. Saatçı ustasıyla birlikte. Belediyeden elektrik aldık. Bütün bu işler bile bedava yapıldı. Fakat saati galiba çok cüzi bir miktara yaptırmıştık. 2003'de Mehmet Altan o saati Kıbrıs'a götürdü. Daha hala bir yerlerde duruyor herhalde. Her türlü geri sayım için kullanılabilir.

9 Mayıs'ta bu bildiri yayınlandıktan sonra çok tepki aldı. İyi ve kötü tepkiler. Kötü tepkiler Haziran ayında AB karşıtı bildiri yazılmasını harekete geçirdi. Orada epey tanınmış imzacı göreceksiniz. Daha çok DİSK'in sol belediyeleri. AB karşıtı, kapanmacı, yeni Arnavutlukçular derim ben onlara; sınırları kapatalım, kendi başımıza büyüyelim, ne alalım ne satalım, almayalım, ama satalım. Bir de AB'ye karşı malum tenorlar; Suat İlhan, Atilla İlhan – akrabalıkları yoktur- Erol Manisalı gibilerinin başını çektiği bir karşı bildiri Haziran ayında çıktı.

Çok sıcak bir yaz geçti tabii o Haziran ve Temmuz'da. Çünkü dananın kuyruğu orada koptu. Biliyorsunuz meşhur 3 Ağustos 2002 kararları Türkiye'nin herhalde Cumhuriyet tarihinde tabu yıkarak, ezber bozarak aldığı çok önemli kararlardır. Burada iki temel gösterge var; bir tanesi ölüm cezasının kaldırılması, diğeri Türkçe dışında kalan dillerde yayın ve eğitim konusu. Kürtçe'yi birebir ilgilendiren bu karar hakikaten tarihi bir karardır, devrim niteliğindedir. Ve bu akıl almaz biçimde statükoculuğu ayyuka çıkmış bir hükümet tarafından alındı ki, bu az buz bir tezat değildir. Tabii bu günümüz için de bir gösterge; ne olursa olsun, ne kadar küfredilirse küfredilsin AB'nin bu ülkenin vazgeçilmez hedefi olduğunu gösterir. Genelkurmay ters bir şey söylese de, Recep Tayyip Erdoğan'ın dili sürçse de, veya başka bir sorumlu AB ile ilgili yalan yanlış şeyler söylese de son tahlilde dönüp dolaşıp gelinecek yerin AB

olduğunu ve ileride de AB olacağını herhalde bu eski 3'lü koalisyon hükümetinin 3 Ağustos'ta çıkardığı kararları da okumak mümkün.

Bu kararlar çıktıktan sonra hareket bir anlamda içe dönük işlevlerini tamamlamış oldu. Çünkü amaç bu kararların çıkmasıydı. Hatırlıyorum geceledik. ANAP'lı milletvekilleri saatlerce konuştu. 2 Ağustos gecesi çıktı karar. Işın Çelebi'nin bir saatlik konuşması vardı. Bitmez tükenmez bir süreçti. Ondan sonra Avrupa Hareketi 2002 yüzünü daha çok Avrupa'ya dönmeye başladı. Burada yapılan işin bir de oradaki tepkisi vardı. Esas amaç olan 12-13 Aralık 2002'deki Kopenhag zirvesinde müzakerelerin başlatılmasına yönelik çalışmaları yurtdışına kaydirdik. Fakat bir şey unuttum burada; o saate ilaveten milletvekillerine bir çağrı yazdık bu da gazetelerde çıktı. Ayrı bir çağrı bu. Yasaları ivedilikle çıkarmaları ve tıkanmış olan AB yolunu açmaları dileği ile...

Dönelim 3 Ağustos sonrasına. Mümkün merteye bütün bu yapılanları, yani 3 Ağustos kararlarını, Avrupa'da yankılandırma amacıyla bir takım eylemler düşünülürdü. Türkiye ile ilgili 3 Ekim'de çıkacak olan raporla ilgili olarak Avrupa Komisyonu'yla birebir ilişki kuruldu. Nitekim Avrupa Hareketi 2002 Girişimi'nden her Ekim ayında çıkan Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu'nda da bahsedildi. Daha sonra Avrupa Hareketi 2002'den Haberler gibi, buradaki kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik, ama daha ağırlıklı olarak dışarıdaki karar vericileri etkileyecek girişimlerde bulunuldu. Tabii Türkiye'de bu işleri gönüllülük bazında yapmak ya da yaptırmak mümkünken Avrupa'ya çıktığımızda işin veçhesi haliyle değişti. Orada parasız bir şey yaptırmak mümkün değil. Aklımıza bir konser geldi. 29 Ekim'de Sezen Aksu, içinde pek çok farklı sesin bulunduğu; Kürtler, Ermeniler, Yahudiler gibi, Anadolu Şarkıları-Türküleri diye bir program yaptı. Onu Brüksel'e götürdük. 29 Ekim'de -tesadüf tabii- hınca hınç dolu bir salonda çok az Türk vardı. Amaç oradaki Türklere Sezen Aksu dinletmek değil, Türkiye'deki farklı sesleri, Diyarbakır Kürt Çocuk Korosu gibi, onlara göstermekti. Bugün bakıldığında belki biraz naif bir girişim olarak görülebilir. Ama pek çok Avrupalının bilmediği bir şeydi bu. Ermenilerin, Rumların Türkiye'de konuşma hakkı yok diye düşünen Avrupalıların sayısı az değil.

Bu arada dışarıya ağırlık verdik ama içeriği de hiçbir zaman ihmal etmedik. Avrupa Hareketinden Haberler gibi kamuoyuna yönelik bir takım bilgilendirme çalışmaları ve

bir de hareketin 5-6 sözcüsüyle birlikte TV'lere ve radyolara görüşler yansıttık. Şebnem Karauçak, Faruk Bil, ben, Mehmet Altan ve Berna Türkili hareketin bir nevi gayri resmi sözcüsü haline geldiler ve bu çerçevede de 3 Kasım 2002 seçimlerine giden Türkiye'de "AB taraftarı partilere oy at" gibi, bu kadar doğrudan olmasa bile, bu tip mesajları sürekli verdik.

Gene Avrupa'ya dönecek olursak; Aralık 2004 kararı öncesinde Avrupa'da yüzlerce toplantı yapıldı. Bunların ilklerini Avrupa Hareketi 2002 gerçekleştirdi. Avrupa'da 2002 yılının Kasım ayı içinde iki toplantı yapabildik. Bir tanesi Berlin'de Yeşillerin ön ayak olması ve Claudia Roth ve başka Yeşil milletvekilleriyle birlikte yapıldı. Buradan konuşmacılar götürüldü. Bir CHP'li, bir AKP'li milletvekili gittiler. Amaç Türkiye ile ilgili verilecek kararı mümkün mertebe etkileyebilmektir. Bir de Paris'te Avrupa'nın kurucu babalarından, zamanın Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın ismini taşıyan Robert Schuman Vakfı'yla toplantı yaptık. Avrupa'daki bu girişimlere ilaveten; 29 Ekim'deki konser, Paris ve Berlin toplantıları düzenlendi. Burada da 15 ülkenin karar vericilerine, 12-13 Aralık günü karar verecek olan hükümet ya da devlet başkanlarına, buradaki sefaretleri aracılığıyla yapılanları anlattığımız mektuplar yazdık. 3 Ağustos 2002 kararının Türkiye için öneminden bahsettik. Kendilerinden Türkiye ile ilgili kararları alırken bütün bunları göz önünde bulundurmalarını ve tabii Türkiye ile AB entegre olduğunda ne gibi müspet dinamiklerin ortaya çıkacağını belirten ifadeler kullandık. Tabii döndük, dolaştık, geldik 12-13 Aralık 2002'ye. Başında söylediğimiz gibi istediğimiz gibi bir karar çıkmadı. "2004 yılında bakarız, karar 2004 yılında çıkacak" gibi bir karar çıktı. Sanıyorum ki bu 2004'de karar vereceğiz kararında dahi Avrupa Hareketi 2002'nin bir etkisi vardır. Burada bir yeni faktör ve bir yasal sebep bulunamıyordu. Birincisi AKP'nin başa geçmesiydi. İslami bir partinin seçilmesi ve bu hükümetle müzakerelere başlama durumunda olmaları yüzünden ne yapacaklarını şaşırıldılar. Alamadıkları kararda bu durum fazlası ile rol oynamıştır. İkincisi ise, AB hakikaten -AB'nin önemli ülkeleri- Türkiye'nin bu kararları çıkarabileceğini ve 3 paketi yasallaştırabileceğini beklemiyordu. Hazırlıklı değildi ve işi ertelediler, işler sarpa sardı. Bugün bildiğiniz yere geldik.

Hareket 2003 içerisinde tek bir şey yapmadı. Bir izleme stratejisi izleyelim mi, izlemeyelim mi, yani yeni hükümet nasıl çalışıyor, çalışacak mı, reform paketlerini çıkartacak mı, çıkarmayacak mı, anlamında bir izleme yapıp, yapmamaya karar

veremedik. Bu hareket çok uzun vadeli değildir. Önümüzdeki ise çok daha uzun bir süreçti. Aslında hareketin işlevi de, savunuculuk anlamında, bir yıllıktı ve toplanmayarak, biraraya gelmeyerek kendini lağv etti. Zaten hakiki olarak ne dernekti, ne STK idi. Hiçbir hukuki temeli yoktu. Avrupa Hareketi 2002'nin Türkiye gibi son derece bürokratik, her adım başında kart sorulan, kimlik fotoğrafı istenen bir ülkede, böyle bir hareketi, bu kadar uzun bir süre sürdürmek de başarıydı. Hiçbir tüzel kişiliğinin olmaması avantajdı. Oysa aynı zamanda bütün işler üçüncü şahıslarla girilen ilişkiler, hep gönüllüler üzerinden yürütüldü. Orada çalışan insanlar adlarını veriyordu, iş oluyordu. Yoksa Avrupa Hareketi 2002, ne vergi numarası olan, ne üyesi olan, ne de tüzel kişiliği olan bir hareketti.

Sorular

S: Yeni döneme ilişkin neler yapılabilir?

C.A.: Yeni döneme ilişkin farklı şeyler yapmak lazım. Bir kere bilgilendirme boyutu var işin, ama o bir yere kadar Türk halkına hitap eden bir şey. Çünkü Türkün akli gözünde, gözünde derken okuma anlamında değil, yapılan işleri görme anlamında. Dolayısıyla bilgilendirme işini fazla abartmamak lazım. Bir kulaktan girip, öbür taraftan çıkıyor. Dolayısıyla ikinci yol, toplumun bu işi sahiplenmesi anlamında söylüyorum; Avrupa'nın kararda görünür hale gelmesi. Görünürlük burada çok önemli. Avrupa'da mantar gibi panolar bitmeye başladı. "Bu otoyol AB fonlarıyla yapılıyor" gibi. Dönüyor mesela insanlar, Macarlar, Slavlar veya Çekler, bunları gördüğü andan itibaren Avrupa'nın bir laf, soyut bir varlık değil, elle tutulur, gözle görülür bir gerçek olduğunu anladılar. O andan itibaren hava değişti. Aynı şeyin burada da olması lazım. Burada sorumluluk AB kurumlarına düşüyor, pamuk eller cebe diyorum. Üçüncüsü de, bu süreç içinde yeni yönetmeliklere uymak zorunda olan son kullanıcıların bu hazırlık sürecinde yöneticileri ile, temsilcileri ile yer almaları lazım. Balıkçılık politikasının mevzuatta uygulanması sırasında balıkçılık faaliyetleri yürütenler meseleyi sahiplenmiyorsa, o çıkan yasa ve yönetmelikler hiçbir zaman uygulanamaz. Biliyorsunuz kural delen bir toplumuz, dolayısıyla sahiplenme duygusu yerleşmezse eğer, Türkiye'de bütün bu yapılan işler havada kalır. Şimdiye kadar çıkan paketlerin çoğu böyle uygulanamıyor veya kör topal uygulanıyor. Sivil ve askeri bürokrasi direniyor. Dolayısı ile çok iş var.

S: AKP'yi nasıl değerlendiriyorsunuz?

C.A.: Ben şunu unuttuklarını düşünüyorum. Bu ülkede eğer AKP iktidar olduysa, AB sayesinde olmuştur. AB dinamiği olmasaydı AKP hükümet olamazdı. Türkiye'nin, AB'nin Türkiye'ye ihtiyacı olduğu kadar, AKP'nin parti ve siyasi akım olarak AB'ye ihtiyacı var. Bunu sürekli unutuyorlar. Allah'ın bahşı gibi algılıyorlar. Politika, siyaset boşluk sevmez. Boşluğu birileri doldurmaya çalışır. CHP onları daha milliyetçi, kapanmacı bir çizgiye doğru çekiyor. Eğer o çizgiye doğru kayarlarsa, ki Türkiye'de bütün siyasetçilerin her zaman yaptığı hatadır, çok tehlikeli bir dönem başlayabilir. Dolayısıyla AB içinde güven tazelenmesi gerek. O da müzakere heyetinin bir an önce belirlenmesi ile olur.

Burada toplum ne yapabilir diyorsunuz. Süreci sahiplenmekten geçiyor. Toplumun son kullanıcılarını, meslek odalarının, AB kanun ve yönetmeliklerini uygulama durumunda olan bireylerin, bu bizim işimiz diyebilmeleri lazım. Bu tabii Türkiye'nin hiç alışık olmadığı bir şey. Bizde böyle bir adet yok. Ne toplumun böyle bir adeti var, ne de devletin böyle bir talebi, bir yaklaşımı var. Devlet işi olarak algılanıyor. Ankara da, devlet işine seni, beni bulaştırmaz. Dolayısıyla burada çok yeni, hiç bilmediğimiz bir döneme giriyoruz. Çok büyük problemler çıkacak. Eğer toplumun sahiplenmesi için gerekli yapılar kurulmazsa yürümez. Devrim kanunları gibi olur. Birileri çıkartır, toplumun kafasına atar.

S: Çalışmalarınızın Avrupa'daki algılanması nasıldı?

C.A.: AB hedefinin çok farkı toplumsal kesimlerce sahiplenildiğinin işaretiydi, Avrupa Hareketi 2002. Bu Avrupa'nın çok hassas olduğu bir şey. Onların anladığı dildi. Yoksa devletin çıkıp "ben Avrupalıyım" demesi çok önemli değil. Bugün bunu der, diğer gün başka bir şey söyler. "Havalar değişti kusura bakmayın" der. Ama toplumdaki böyle bir tepki gelmesi ve hükümeti, kanun koyucuyu iş yapmaya zorlamak amacıyla ortaya çıkması, çok geniş bir siyasal alandan destek alması, Avrupa'da yankı uyandırdı. Getirisi çoktu. Daha hala bahsi geçiyor. İsmimiz de önemliydi tabii. Avrupa Hareketi diye, Sekreteryası Lüksemburg'da olan, bütün AB ülkelerinde temsilcileri bulunan bir kurum var. Türkiye ayağı da vardır. Ama hiçbir şey yapmaz. Dolayısıyla adının Avrupa Hareketi olması önemli. 1948'de de aslında benzer kaygılarla kuruluyor. Türkiye ile sorunların benzerliğinden bahsetmiyorum. Orada savaş sonrasında bir belirsizlik, yönsüzlük hakim. Orada aydınlar, kamuoyu önderleri meseleleri ile birlikte çözüleceğine eminler. 1948-50 arası muazzam

etkinlikler düzenlerler, ama karar vericiler sayesinde ve 9 Mayıs 1980'de de AB kurulur.

S: AB süreci AKP'ye mahkum mu, yoksa hangi parti olursa olsun bu yol kesilmez mi?
C.A.: Asker diyor ki, ruhban okulu açılmasın, ama er veya geç bu okul açılacak. Korkunun ecele faydası yok. Sonra R.T. Erdoğan "bunlar bizi bölebilir" diyor. Ertesi gün "yok böyle bir şey" diyor. Elleri mecbur, ben bir alternatif göremiyorum. Alternatifi olan çıksın söylesin. Şimdiye kadar geçerli AKP kurmayları içinde bunu görenler var, ama bu işler erken yürümez, çünkü yeni dönemde müzakere ana başlıkları teker teker açılacak. Bir önceki başlık kapanmazsa, bir sonraki açılmayacak. Burada artık faaliyet gerekiyor. İşleri yapmak gerekiyor. Uyumlandırılan yasaların uygulanması gerekiyor. Bunu da ya yapacak, ya yapacak! IMF ile olanları örnek alalım. İstemeye, beğenmeye yaptı, yapıyor da. Baksanıza vergilerin haline. Üstelik AB normları IMF'nin talepleri kadar can acıtıcı da değil. Büyük çoğunluğu yaşamı kolaylaştırıcı normlar. Ama alternatif şimdilik yok.

Gerçekçi olmak lazım. CHP değil, başka hiçbir parti değil. Yeni bir partiye mi ihtiyaç var? Kesinlikle var tabii. Ama kim kuracak nasıl kurulacak, adı ne olacak, hiçbir şey belli değil. O konuda Türkiye'de muazzam bir boşluk, arayış var. Yeni bir sosyal demokrat parti mi, YDH'nin canlandırılması mı, Yeşiller Partisi mi. Bütün bunlar konuşuluyor, ama şahsi kanaatim, AKP bu işi sonuna kadar çok zor götürür. Çünkü AB normlarında yapılması gereken işler AKP'nin temel felsefesine çok uzak. AKP'nin olduğu kadar Türkiye'deki kitlelerin, egemenlik anlayışından bahsediyorum. Kişilerin ve sermayenin böyle serbest dolaşımı. Ne demek kişilerin serbest dolaşımı? Foça'dan defettiğin Rum'un torunu gelecek dedesinin evini Kemal Unakıtan'ın deyimi ile *tiko para* ile satın alacak. Satma bakalım. Biliyorsunuz Van'da olanı; Amerikalı Ermeni Van'da otel açtı, kıyamet koptu. Sonunda vazgeçti, döndü adam. Bütün bunlar olacak, engellemek mümkün değil. Dolayısı ile AKP'nin yapacağı iş değil. Diyeceksiniz "kimin yapacağı işler?". Bu bir eğitim süreci, pedagojik süreç. Kaldı ki Türk milleti çok kolay alışan bir millet. Sonuna kadar direnip, sonunda her şeyi kabul eden bir halktır. Onun dışında ben bir çare göremiyorum. Süreç kolay olmayacak.

S: AB'ye karşı olumsuz tavrını nasıl yorumluyorsunuz ?

C.A.: Dünyanın en kolay siyaseti milliyetçilik. Her yerde bu böyle. Zaten kulaklar onları dinlemeye hazır. Bayrak as, yola çık, bağır. “Türk milleti, vatan bölünmez”, oh, ne güzel! CHP’nin yaptığı o. Siyaset ürettiği yok. Yeni projeleri yok. AB perspektifinden baktığımızda CHP’nin AKP’yi zorlayacak, iş yaptıracak bir hali yok. “Kurun bakalım müzakere heyetini, geç kalıyorsunuz, destekleyicisiyiz” diyecek politikası yok. Bilakis tam tersi bir mecrada. Uygulama başladıkça da, bence, CHP hızla nasyonal sosyalist parti konumuna gelecek. Şu anda genel seçim olsa herhalde oyların % 7’sini falan ancak alırlar.

Ama diğer yandan yeni bir oluşum gerekli. Hakikaten bıçak kemiğe dayandı. 3 Ekim’e kadar bir yol kazası olmazsa süreç başladığında bunun ihtiyacı çok daha keskin hale gelecek. Muhalefet görevini toplumun yapması çok zor. Bir şekilde o olacak. Toplum savunsun derken onu söylüyorum. Ama böyle bir organizasyon yok. Devlet de bunu hiçbir zaman sevmeyecektir. Balıkçı, balıkçılık politikası ile ilgili ne derse desin, “sana ne” diyecektir. Baksanıza neler empoze ediyorlar. Bir anda işportacılar kalkıyor. Niye kaldırılıyorsun? AB’de yasak değil ki. Fakat temiz, üç kuruş da vergi veriyor, ekmek parası kazanıyor. Şimdi bunların hepsi sokağa doluyor. “AB istiyor” deniyor. Aslında böyle bir şey yok, Avrupa’ya yeni düşman kazandırıyor. Kimileri Türkiye’de en sağlam muhalefet AB’dir diyor, kimileri de borsadır diyor. Bunlar iyi şeyler değil. “AB müzakereleri durduracak” deniyor, bu da iyi değil. Müspet muhalefet, yapıcı muhalefet yapılması gerekiyor. Bu da Avrupa hedefini sahiplenmiş, hükümeti zorlayacak bir hareketten geçiyor. Ancak bütün bunlar soru işareti.

S: Baş müzakereci olarak düşünülen isimler hangileri?

C.A.: Abdullah Gül olur. Ben aylardır onu yazıyorum. Ondan başka başmüzakereci olmaz. Siyasi bir şahsiyet, meşruiyet gerekir bu işe. Öyle teknik bir adamın işi değil. O başmüzakereci olur, en önemli toplantılara o katılır. İmzaları o atar, mecburen tabii. Ama onun altından çok sıkı bir teknik müzakereci, ekip bile değil, ordu lazım oraya. Çok zahmetli bir iş tabii.

S: STK’lara küçümser bir yaklaşım var mı?

C.A.: Az önce dediğim mantık. Devlet işi olarak algılıyorlar. Çünkü herkes bir makam elde ettikten sonra Türkiye’de devletin işbirlikçi başı mantığıdır. Herkes devletleşir ve devlet modelini uygulamaya koyar. Hal bu ki adı üzerinde yerel yönetim. Kendisinin

devletle işleyiş tarzında problemleri var. Burası adem-i merkeziyetçi bir yer değildi. Deli gibi merkeziyetçi bir yer. Ama aynı modeli üretiyor. Kendini hemen devlet yerine koyuyor. STK'lar da hayalci çocuklar. Ama burada, AB mentalitesiyle yapılması gereken işler ve sahip çıkılması gereken değişim süreci bunun dinamiği. 1923'den bu yana ilk defa Türkiye toplumu geleceğine sahip çıkacak bir şey elde etti; burasının bir AB ülkesi durumuna gelmesi. Bence muazzam, bir çok şeyi ve tersinden, o kafayı değiştirecek bir dinamik. Biraz kötümseriz ama 99'dan bu yana neler oldu. Baksanıza Ermeni soykırımını yaptık mı, yapmadık mı o konuşuluyor. Millet Türkiye'de Ermeni olup olmadığını bilmezdi. Nereden nereye geldik, fena değil.

S: Katılımı düşüren bir mekanizmaya dönüşebilir mi?

C.A.: O çok karmaşık bir süreç. Bir Avrupa Masası var. Avrupa Masası'nda belli kanunlara, ana başlıklara bakan memurlar var. Bir de, yatay müzakereciler var. Avrupa Komisyonu'nda değişik Genel Müdürlükler var. Bunlar içinde Türkiye'ye bakan müzakereciler var. Böyle ikili bir süreç. Ama o müzakere lafı da doğru değil. Çünkü müzakere edilecek bir şey yok. %80 müzakere edilmiyor. Olduğu gibi alınıp uygulanıyor. Ama başmüzakereci mecbur öyle birisi olacak, çünkü devlet adına imza atacak. Orada hukuki ve siyasi bir maliyet söz konusu, o yüzden Abdullah Gül'ün olması lazım. Önemli olan da alttaki teknik adamlar. Yoksa katılımı engellemez.

S: O konuda da sıkıntılıyız galiba ?

C.A.: Bilmiyorlar ki neyi, nasıl yapacaklarını. Ondan sonra yalan yanlış, işte mesela Slovenya, 1 milyon 800 bin insan. Nasıl karşılaştırırsın? Zaten adamlar Avrupalı. "O ne yapmış bakalım" diyor. Türkiye'nin nevi şahsına münhasır, kendine özgü bir model üretmesi gerekiyor burada. Çünkü bildiğiniz gibi, buradaki teamüller, idari adetler çok ağır, çok kemikleşmiş, yol tıkayıcı, yol açıcı değil, bürokratik adetlerdir. Bunlar, AB gibi katılımcı bir sürecin önünde engel tabii. Onun için devamlı toplumun bu işin içinde olması lazım diyorum. Burada tabii ki bir tıkanıklık var, ne yapacaklarını bilmiyorum. Boşa koyuyorlar dolmuyor, doluya koyuyorlar almıyor, çok zor. Bakalım ne olacak. Ama Avrupa tarafı hazır, onların baş müzakerecisi daha geçen hafta buradaydı.